

D. F. G.

APHORISMI PHILOSOPHICI,
DE

ANIMA MUNDI,

QUOS;

*Venia Amplissimi Senatus Philosophici, in Regia
Academia Aboënsi,*

SUB MODERAMINE

Viri Maxime Reverendi & Amplissimi

DN. MAG. CAROLI MESTERTON,

S. S. Theol. Doct. nec non Log. & Metaph. PROFESS.
Reg. & Ord.

Publicæ bonorum disquisitioni sistet

ERICUS JOHANNES LEVAN,

AUSTRO-FENNO.

Die XIV. Aprilis Anno MDCCLIII.
H. A. M. S.

ABOÆ, Impressit Direct. & Typogr. Reg. Magn. Duc.
Finland. JACOB MERCKELL.

H. C. G. G. G.

Plurimum Reverendo & Praclarissimo VIRO,

Dn. MICHAËLI LEVANO,

*Pastori in Eccl meritissimo, Patruo ut unico, ita pia
mente æternum venerando.*

Perquam Reverendo atque Clarissimo VIRO,

Dn. JACOBO OLAO BRANDER,

*Scholæ Bicerneburgensis supremo Collegæ dexterri-
mo, Avunculo ut propensissimo, ita sincero animi
affectu, ætatem suspiciendo.*

PATRUO & AVUNCULIS BENI-

Tot tantaque Patruæ & avunculi B. & P, vestra
depredicare, multo minus uti decet exosculari; il-
gratus merito vocarer. Perpetuo utique Patruæ & A-
rio, quocunque possem modo, animum vobis gratum ex-
stituto, quam qualicunque ejus exsecutione, frustratus
P. Munusculum, imo ne dicam munusculum, paucissima
ram, amicissime accipiatis, quibuscunque possum, effla-
perpetua vestra incolumitate, vota fundere ardentissi-

Plurimum Reverendo-

NOMINUM

Cultor obse-

A. &

Plurimum Reverendo atque Praclarissimo VIRO,

Dn. NICOLAO HEDEEN,

Pastori in Setala vigilantissimo, ut avunculo benignissimo; ita cujusvis observantiae cultu, jugiter prosequendo.

Doctissimo & Clarissimo VIRO,

Dn. GABRIELI WINTER,

Pædago Neostadiensium accuratissimo, avunculo quavis observantia nunquam non prosequendo.

GNISSIMIS & PROPENSISIMIS,

*in me extant beneficia, ut illa omnia, vix meminerim
lorum itaque si memor non essem, in summo gradu in-
vinculi benignissimi & Propensissimi tactus sum deside-
hibendi; at deficiente, hætenus occasione, tam bono in-
sum. Nunc prodit ad Vos Patruæ & Avunculi B. &
folia chartacea, quæ in grati & devoti animi tesse-
gito precibus. Non desistet in posterum meus pius, pro
ma, quibus continuo inhaerebit*

rum & Clarissimorum

VESTRORUM

quentissimus

R.

VIRO Perquam Reverendo atque Clarissimo,

Dn. HENRICO LEVANO,

Sacellano in Sagu vigilantissimo,

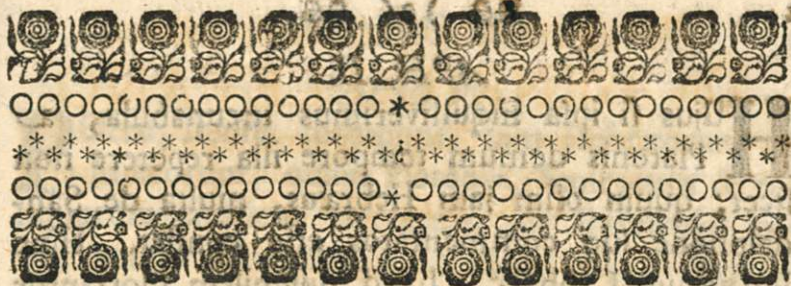
PARENTI OPTIMO.

Cuique officia, non solum humanitatis, verum etiam perfecta, injungunt, honorem aequae ac obedientiam, Parentibus a filiis esse praestandam; quum hi illos non solum vitae auctores agnoscant; verum illorum quoque in iis educandis, & commodis eorum quibuscunque promovendis, assidua versetur opera. Hinc etiam ego hac in re, officio meo deesse, religioni duxi, maximeque quum **Te Parens Optime,** anxio studio & labore, & propria insuper informatione, fundamenta futurae felicitati meae jecisse, recorder. Hinc Tibi, fructum operis Tui exspectanti, satis maturum praestare nondum valeo, verum interea obsecro, velis patienter exspectare illud tempus, quo, si Numini videtur, adoleseat. Interea meum erit, crebris **DEUM** fatigare precibus, velit eoque annos tuos, quamvis jam ad senectutem vergentes, incolumes servare, donec exspectationi **Tuae,** ex voto satisfiat. Permanebo

PARENTIS OPTIMI

Filius obedientissimus,

E. J. L.



APHORISMUS I.



Inxerunt veteres ens quoddam, quod animam mundi vocarunt; cujus in denominatione quamvis varient, quoad remissam tamen conveniunt. Hanc esse spiritum quendam aethereum, per totum mundi systema diffusum, genitorem animarum hominum, omniumque praeterea effectuum naturalium causam & moderatorem; & consequenter aequali in mundo, atque anima in corpore humano, pollere vi atque dominio, ultro accrediderunt. Hujus hypotheseos fidissimi propugnatores, inter alios eminebant Plato & Stoici.

APH. II.

Hujus si ipsa inquisiverimus incunabula, a Platoni demum tempore illa repetere non licet; quum olim jam Hebræos, multa de Sandalphone suo commentatos esse constet. Hinc Judæorum Cabbalæ, haud dissimilem gloriantur modulum; his enim æque atque Hebræis, prædictus viguerat Sandalphon.

APH. III.

Postmodum haud exiqua cohorte secuti Physici Mosaici, idem asserbant; qui ex historia creationis, atque ex illa constitutis tribus rerum naturalium principiis, materia, spiritu & luce, existentiam spiritus mundi adstruere conabantur; maximum robur assertioni suæ, tam ex Gen. I. v. 2. quam pluribus etiam Scripturæ Sacræ locis aliis haustum pollicentes

APH. IV.

Quicquid itaque attinet Hebræos, eos æquales cum Platone, archæo huic attribuisse proprietates, ex collatione scriptorum ejus ævi liquet, quamvis ejusdem cum Platone, in Physicis peritiæ non fuerint, adeo ut abstrusiores naturæ effectus, ipsis æque innotuerint, quorum causam spiritum hunc esse voluerint,

APH. V.

APH. V.

Porro, stante communi, tam Hebræorum & Judæorum, quam Platonis, Stoicorum & reliquorum ejusdem farraginis, de statuendo spiritu naturæ, consensu; ad illam ejus proprietatem, qua dicitur animas hominum generare, accurate dispiciendam nos convertimus. Quis itaque mente sanus, tam crassi esse posset cerebri, ut manifestissimam contradictionem, inter esse nudum spiritum æthereum, & tamen generare posse animas ratione præditas? Quomodo dare potest alteri, quod ipse non possidet?

APH. VI.

Si vero ad Cabbalistas, tanquam hujus hypotheseos propugnatores non minimos, attenderimus; ipsi negant, archæum hunc esse, ut propriis eorum utar verbis: ratione instructum. Buddæus in introduct. ad hist. philol. Hebræorum p. 288, tantoque magis, dilabitur proprietates, qua animas humanas progignere creditur.

APH. VII.

Porro, effectus naturales dispiciemus, & quali justis & veri specie, ex principio hoc Hylarchico, potuerint deduci. Si hæc valeret hypo-

pothesis, non solum omnis vis corporum insita, & per essentiam determinata, denegaretur; verum etiam communissima attributa, tollerentur, adeoque externa quaedam adderetur causa, cuius facies fere eadem esset, atque Astrologiæ Chaldaeorum.

APH. VIII.

NAm omnis cognitio, quam de corporibus habemus, nititur experientia: si itaque aliquid statuendum erit ope experimentorum, utique ad res ipsas, & earum indolem investigandam, illa erunt extendenda.

APH. IX.

Si itaque huic hypothesei obtemperandum foret, etiam doctrina de legibus motus, plane nullius fieret momenti, quam tamen omnes nostri ævi philosophi tuentur, & sic, in totum & tantum, universa nostra everteretur philosophia.

APH. X.

Hinc nec opus est, aliquem ut admittamus archæum; quamdiu enim aliter explicari possunt eventus naturales, tamdiu non opus est auscultare chimæra, ne minima quidem affinitate cum ipsis rebus conjuncta.

APH. XI.

APH. XI.

Hujusmodi rerum statu, frustra essentiam corporum rimari laborarent eruditi. Nam quid illa opus esset, aut quid prodesset? quum omnium effectuum causas, ne ex rerum quidem superficie, multo minus ex intimis earum, penetralibus, elicere cuperent.

APH. XII.

Quanta insuper hinc emergeret cœcitas, ex allatis liquet; Nam considerantes corporum phænomena, sine ullo reflexu ad ipsorum essentiam, vano se accumulare videntur negotio.

APH. XIII.

Porro, si spiritus hic, tantum in mundo exercere posset imperium, utique etiam esse deberet causa vicissitudinum tempestatum, e. g. frigoris, caloris, pluyæ, ardoris, aliarumque temperaturarum Atmospharæ, quæ tamen omnia, divina requirere attributa, quis est, qui dubitare velit?

APH. XIV.

Quandoquidem jam, tantopere commendatur opera hujus spiritus, & quidem per omnia tria naturæ regna; alia non inquirimus, sed scire duntaxat volupe esset, qualis ejus ad vegetabilia

bilia fit concursus, & num vere is constituendus
caussa mutationum illarum, per quas emarcescunt.

APH. XV.

HOc si urgeret quis, denuo propullularet qua-
estio, cur non aequè omnibus, quæ ab illo
fieri creduntur, præstet locis? experientia enim
consonum est, aliis sapissime locis, eodem tem-
pore, fruges gelu marcescere, aliis e contrario
conservari.

APH. XVI.

ET quum solidissima, quisque convictus sit
experientia, tam vigorem & pinguedinem
frugum, quam resistantiam illarum adversus quas-
vis sibi imminentes injurias, ex indole terræ, ejus-
que majore vel minore fœcundatione esse ex-
spectanda; hinc etiam frustra statuitur anima illa
mundi.

APH. XVII.

PLane etiam impium, injurium, imo detestan-
dum foret, mendicantibus robur ex perversa
Scripturæ Sacræ interpretatione assentiri; hac e-
nim re, non solum Christiana enervaretur re-
ligio, verum etiam Numen sanctissimum viola-
retur, præsertim quum istiusmodi figmentum,
vel pro ipso Deo, ut Stoicis, vel pro persona

Spiri-

Spiritus Sancti, vel etiam pro spiritu quodam, ab ipso prognato, aquis incubante, uti Mosaicis libuit, reputaretur.

APH. XVIII.

ULterius de hypothese hac hylarchica, illud tenendum, non sufficere solum dixisse, dari istius modi spiritum naturæ; sed demonstræ tu opus esse.

APH. XIX.

ET quamvis jam satis exiguo, & ferme nullo, nitatur assertio eorum fundamento; possibilitatem tamen urgent; quam si vel etiam illis concederemus, inde tamen non licebit surgere, ne ad probabilitatem quidem, multo minus ad infallibilem, si salva res manebit certitudinem.

T A N T U M.



MONSIEUR

LA nouvelle de cette savante dissertation, que vous allez donner au public, me fait rompre le silence, pour vous témoigner la joie parfaite, dont je suis pénétré, à l'occasion d'une entreprise aussi noble & aussi digne de l'approbation de tous ceux, qui aiment les Sciences. Vous voulez bien permettre, Monsieur, que je vous en félicite du fond de mon cœur, & vous pardonnerai s'il vous plaît, à la simplicité de mon stile, en faveur des sentimens d'une amitié à toute épreuve. Votre mérite, Cher Ami, n'est déjà que trop connu, votre savoir ne tardera gueres à éclater aux yeux du public, & les aplaudissemens dont vous allez être comblé, Supplèront abondamment au défaut de mon éloquence. Il ne me reste ainsi qu'à vous souhaiter toutes sortes de prospérités, & de contentemens, avec les récompenses dignes de vos veilles, & de votre application aux études. En attendant, ayez la bonté de croire, que j'ai pour votre vertu cette affection & cette estime, que vous faites naître dans l'ame de tous ceux, qui vous pratiquent, & que je suis avec une considération tout particuliere

Votre très obéissant serviteur
CHRETIEN CAVANDER.

Frater Dilectissime.

Facilis & jucunda, plerumque esse solet pergentibus via per compendia, tediola vero per ambages. At quum haud raro contingat, ut vitaturi anfractus, in noxias incidant syrtes, satius illas erit præterire, quam periclitari. Ad hæc te mi frater attendisse, nemo est qui negabit, quando cuique constiterit, te, præsentis dissertatione, corporum phenomena, ex intrinsicis eorum, potius, quam ex externa quadam causa proficisci, asseveratum ire. Quamobrem, quum utilia, non semper comparatu sint facilia, adspiret inceptis ius Numen T. O. M., illaque sic dirigat, ut incubrationum tuarum, finem olim sortiavis exoptatissimum!

sic animitus vovet frater tuus fidiſſimus,
HENRICUS GUST. LEVAN.